

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 5.

Tilleggsspørsmålnr.

Emne: Vassbering.Oppskr. av: Wlch. Kvalheim f. 1877

(adresse):

Fylke: Sogn og Fjordane.Herad: M. Vågå, S. Vågå, Selje.

Bygdelag:

Gard:

G.nr.

Br.nr.

- A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Røynsle og själserger.
 B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Var det berre stütt veg til kjelda, har ein ei lytte eller ei i krave hand. Men var det lang veg, eller det skulle berre fleire vunder, nytta ein vassle, eit slag hereter. Og dette fant mest på Krave gard - i Krave heim.

Kulde på hanc hudane
 og øvst ryggen fall
 salis godt til kroppen.
 Einaste kjende farm.
 Vert nytta enno. Opp
 til å vera mjølk til sam-
 lestasjonen for meier-
 hilen. Tang eller jarnlerke og
 jarnkerkar.

Trebätter var ^{det} einaste til
 1880. Sidan kom si røkyttene.

Two om same kare i kjent
 "drag" (tilleggsspørsmålet) i kjent.

3. På ski - i kjent
 4. Kvinnearbeid, men karane hjelpte
 til når det råynte på.
 5. Er brukt framleis mange stader.

6. Kjøring i skyer mytter, for vann
 langt til vatnet er det skyer her
 i kildene, heller ikke store hestepeser.
7. Mange laster inn vann i huser.
 Men slett ikke alle. Derfor ofte
 her vann, og her ut.

En i går form for beretning for
 vann og mytter i Valda:

2794

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Omme nr 5:

Vassbering

Tillegg, svar på sk. av 10/2 1949.

Den teikninga eg gav (samm fj 1) er ikkje
rett i dette høve. Det var eit mistak. Eg sette
det opp etter minnet, og minnes gale, går eg
ut frå.

No har eg tala med fleire eldre menn i
Valda. Det er to slag beretninger her.

1. Berettet om beridane, som er adskilt
at det fell godt til beridane og balsem.
Det er dette eg kjemmer beridane for Selje og
Vågå, og minstnok heile Norddalen. For
eg har aldri sett nr. 2 før og kan til
Valda.

2. Det same toa daren nemner, men
aldri med berettet over beridane,
men over individer, reiser alle eg har
tala med. Sjå fotografiet. Denne beridane
er adskilt av ein gammal mann i Gusta
nett til denne kvinna, som er død.
No har bare 15 Rg. Mykje for selta mange
ein gang, reiser ho - alle slike tuer
er heil på midten og utsving på midten
for magen. Det jambeide tuer som de
teiknar (for Falkemuseet) er ikkje i Valda.
Som de ser av fotograf. Ligg tueret so langt

20
mede som det er naturligt å halda krokane
med hundene, eller vilde hatterne
slengje att og fram. Denne typen - med
hvid berreim over berdane er den
best, sein der, når ein skal gå
lange vegar med mjält.

Men no. 1 er også mykje nytta i
Valda. Sjøme sein at no. 2 er innført
frå Østta, der denne er meir i bruk
og at no. 1 er den vanlege i Valda.
Men ein mann på 94 år sein at hie typene
har vore nytta i Valda so lenge han
minnest. (i Valda)

Namnet: Her kallas dei hie farnene
birre, (eller berette, eller sjøme. Men
det er ude herre er postlansing).

I mi dialekt (Vågsøy - Selje) var
det herre vassele (væssel^o), og
herre type no. 1 (truet over berdane).

Eit åke er i mi dialekt herre ett litterært ord.
Vi har ein åke (åk^o). S: eit trutte over
ei dør eller lulle for å binda saman fjälene.
Og so verket å åke seg fram (= åke seg fram).
Ein sele skulle derivat hie godt med type
no. 2. For i ein sele må det alltid vera hie
reimar. Kanskje er so no. 2. eldt, og namnet
overført på berette over skuldene.

W. H. Kvalheim

voeda fig. 1

ms. 2794.

Norsk Folkemuseum

Lümmöre

Herr lektor Wilhelm Kvalheim

Volda.

Mange takk for svarene.

Med hensyn til en opplysning og tegning i svaret på emne 5 Vannbæring vil vi få lov til å be Dem om flere opplysninger. De opplyser om en egen form for bæretreet for vann og melk i Volda og tegner det opp for oss. Deres sjisse er gjengitt som fig.1.

Det ser ut til at et alminnelig vassåk er forsynt med et spendetre rett ovenfor vassbåndkrokene. Etter Deres tegning ser spendetreet ut som en vanlig bæreak, forholdsvis bredt i midten. Volda ligger syd for et lite område i Sunnmøre hvor en type av bærerredskaper er i bruk som ellers ikke blir nyttet i Norge. Det er derfor meget om å gjøre å få vite så meget som mulig om det. Vi har bare fått 7 opplysninger fra Sunnmøre og da er det ikke noe bæretre men en bærerem med et spendetre over brystet eller magen så som også tegningen av det eneste redskap vi har på Norsk Folkemuseum viser. Redskapet blir kalt på flere steder for "hisse", et ord som Ivar Aasen forklarer slik: "Aag at bære Byrder med, dannet av et Læderbaand over Skuldrene og et Spændetre tvært over Brystet." Våre svar fra Sunnmøre, eksemplaret fra Museet og Ivar Aasen stemmer helt sammen.

Vi ber Dem om å svare på følgende spørsmål :

- 1) Hva heter redskapet (hisse, bringetre, herdetre, vassele) ?
  - 2) Blir det brukt alminnelig i Volda og vet en andre steder hvor det blir nyttet ?
  - 3) Er det alminnelig at den øvre delen, det egentlige bærerredskap, er et bæreak, eller består den øvre delen for det meste av et lærbånd ?
  - 4) Er formen for spendetreet alminnelig slik som det er tegnet av Dem ?
- ~~MÅ SVARER~~
- 5) Motsvarer i Deres dialekt ordet "sele" bedre til et slik bånd eller en rem enn til et bæretre ? Kan en kalle en bærerem for et åk ? ~~NYTTIGT~~
- Hva forskjell er i dialekten mellom begrepene "sele" og "åk" ?

Da emnet Vannbæring blir bearbeidet nettop nå vil vi være takknemlige for å få svar så snart det kan høve for Dem.

For Norsk Etnologisk Gransking
arbdigst

Vedlagt to spisser.

L. a.